

14. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa, 1880–1895. – T.I–XV.
15. Słownik staropolskich nazw osobowych / Pod red. W.Taszyckiego. – Wrocław, 1965–1985. – T.I VII.

Інна Волянюк (Тернопіль)

ОЙКОНИМИ НА -ІВЦІ, -ИНЦІ НА ТЕРИТОРІЇ ПІВДЕННОЇ ВОЛИНИ (В МЕЖАХ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

The article reveals the Southern Volyn' oykonims on -ivtsi, -yntsi after historical literary texts of the 14th – 19th cc. It has been determined that they originate from patronims motivated by the Slavonic autokhtonic personal names or Christian names. There are only two non-patronymic names that were artificially formed in 1947.

Об'єктом дослідження ми обрали топоніми на **-івці, -инці**, які на думку В.Никонова, належать до найбільш давніх і найчисельніших в українській топонімії. За кількістю вони поступаються лише назвам на **-ка, -івка** і майже дорівнюють топонімам на **-ів** [11:19]

Перші спроби наукового дослідження топонімів на **-івці, -инці** знаходимо у працях істориків XIX ст.: Д.Веренки, Є.Сепинського, В.Теодоровича. Однак висновки названих дослідників про походження цих назв базуються, як правило, на народній етимології. На початку XX ст спробу наукового вивчення онімів цього типу зробив історик М.Кордуба, який обґрунтував важливість географічних назв як цінного історичного джерела [8:3]. Вдалий аналіз ойконімів на **-івці, -инці** поданий у працях румунського мовознавця М.Штефанеску [23], а у вітчизняній ономастиці ойконіми цієї моделі досліджували Л.Гумецька, Ю.Карпенко, К.Галас, В.Никонов та ін., однак, ці вчені по-різному визначали творення вказаних топонімів. Так, М.Кордуба і Ю.Карпенко розглядали їх як назви, що походять від катойконімів (назв жителів населених пунктів із формантами на **-ів, -ин**). Подібною думки дотримувалися ще Л. Гумецька, О.Стрижак, Ю.Редько і ін. Польські ономасти В.Тапицький, С.Роспанд, З.Штібер та ін. вважали, що більшість топонімів на **-івці, -инці** є патронімічними за своїм походженням [25:263].

Ойконіми України названої словотвірної моделі стали об'єктом спеціального монографічного вивчення Д. Бучка [5]. Здійснюючи діахронічне структурно-ареальне дослідження ойконімів України на **-івці, -инці** за період XIV–XX ст., автор вказав на зв'язок ареалу українських топонімів назвкого типу з ареалами однойменних топонімів на території Словаччини, Болгарії, та Югославії, дослідив процес їх розвитку на території України. Дослідник раніше кваліфікував ойконіми на **-івці, -инці** як патронімічні назви поселень, тобто такі, що виникли внаслідок метонімічного перенесення назв людей на поселення, в яких вони жили [3:7], а у сучасних працях він визначає їх як відпатронімічні назви доойконімного рівня деривації, оскільки патронімічними є не самі ойконіми, а їх базові назви. Структурне ж оформлення цих назв завершилося ще на доойконімному рівні [4:11].

Назви поселень досліджуваної моделі на території Південної Волині (в межах Збарзького, Кременецького, Лаговедького та Шумського районів Тернопільської області) належать до найчисельніших. Вони становлять 10 % від усіх назв цього регіону. Щоб дослідити становлення ойконімів зазначеного типу на території Південної Волині, розглянемо їх походження, спираючись на дані історичних пам'яток XIV – XIX ст.

Найдавнішими джерелами вивчення української ойконімії є писемні пам'ятки періоду Київської Русі – літописи. На жаль, ойконіми досліджуваної нами словотвірної моделі у них

не фіксуються. Більшість аналізованих найменувань поселень уперше зафіксовано щойно у виданнях XIV - XV ст.

Цінні відомості про функціонування досліджуваних назв у той давній період містяться у джерелах: "Archiwum...Sanguszków", "Архив Юго-Западной России", "Źródła dziejowe" та ін., а також в описах актових книг "Кременецького земського суду". Найповніші списки назв поселень з цієї території у наш час подані в довідниках адміністративно-територіального устрою України з 1947, 1967 і 1987 рр. Згідно з їх даними у досліджуваному регіоні вживається 41 ойконім на -івці та 13 на -инці.

Вихідними формами аналізованих ойконімів вважаємо назви, засвідчені у довіднику адміністративно-територіального устрою України з 1987 року, а для назв поселень, які у 2-ій полов. ХХ ст. були ліквідовані або об'єднані з іншими населеними пунктами, є форми, засвідчені довідником адміністративно-територіального поділу України з 1947 року.

За семантикою твірних основ ойконіми на -івці, -инці, услід за Д.Бучком, поділяємо на:

- а) відпатронімні,
- б) невідпатронімні[5:7].

В аналізованих нами ойконімах домінують відпатронімні деривати, їх нараховується 52 одиниці(96,3%), а невідпатронімні репрезентуються усього двома назвами (3,7%). Останні є штучними, утвореними в 1947 році.

А. Відпатронімні ойконіми.

За семантикою базових назв ми поділяємо їх на: 1) деривати від слов'янських автохтонних відкомполітичних і простих відапелітивних особових назв; 2) деривати від християнських особових назв .

Детальніше розглянемо назви кожної з виділених груп.

1.1.Ойконіми, що походять від патронімів, мотивованих слов'янськими автохтонними відкомполітичними іменами: *Башківці* с., Ш. Тр. 3 1545 р., Башковцы [14 III 352]; 1583 - z Baszkowicz [26 XIX: 141]. – Від *башківці* "рід чи піддані Башка", ОН Башко < Бахатоурь або Бахтіярь [10: 9]. *Витківці* с., 36 Тр. На поч. ХІХ ст.: Витковцы [1] – Від *витківці* "рід чи піддані Витка", ОН Витко < Витомирь, Витославь [6: 457]. *Ланівці*, смт, Л. Ір. 3 1516р. Lanowcze [20 III: 158]; 1545 - Лановцы [14 III: 260]; 1583 - z Lanowicz [26 XIX: 137] – Від *ланівці* "рід чи піддані Лана". На нашу думку, ОН*Лан утворилася внаслідок усичення композитного імені з компонентом Лан-, на зразок Ланкомирь, пор. ще Ланець, Ланко [10:110]. *Тетильківці*, с, Ш. Тр. 3 1579р.: Тетильківці [9 I: 69]. -Від *тетильківці* "рід чи піддані Тетилька", ОН Тетилько < Тетумиль, пор. Тетикь [10: 192].

1.2.Ойконіми, що походять від патронімів, мотивованих слов'янськими автохтонними відапелітивними іменами:

Базаринці,с.,36.Тр. 3 1645р.: Базаринці [7:309] – Від *базаринці* "рід чи піддані Базара", пор. ОН Базарь[16:92]. *Биківці*, с., Ш. Тр. 3 1583 р. ze wsi Bykowicz [26 XIX: 140]; 1703 - Быковцы [14 III: 321]. – Від *биківці* "рід чи піддані Бика", пор. ОН Быкъ [10:31]. *Бобрівці*, х., належав до с. Крутиїв Кр. Тр. 3 1583 р.: ze wsi Bobrowicz[26 XIX 145]; 1601 - Бобрівці [9 II: 32]. – Від *бобрівці* "рід чи піддані Бобра", пор.ОН Бобрь [16:49]. *Великі Кусківці*, с., Л. Тр. 3 1583 р. "z ... Kuskowicz" [26 XIX:143];1785–Великі Кусківці [9 III: 412]. – Від *кусківці* "рід чи піддані Куска, пор. ОН Куско або Кусокъ [16: 220]. *Вовківці*, с., Ш. Ір.3 1518 р.: Wolkowce [20 III: 173]; 1602-1624 - Вовківці [9 II: 52]. – Від *вовківці* "рід чи піддані Вовка", пор. ОН Волкъ [10:59] *Жуківці*, с., Л. Тр. 3 1570р.: на Жуковцах [18, 22, 1, 3, арк 75 зв.]; 1583 - "z ... Zukowicz" [26 XIX. 133]. – Від *жуківці* "рід чи піддані Жука", пор. ОН Жукъ [16:152]. *Зарубинці*, с., 36. Тр. 3 1607 р.: Зарубинці [9 II: 144]. – Від *зарубинці* "рід чи піддані Заруби", пор. ОН Заруба [16:158]. *Капустинці*, с., 36. Тр. 3 1605р.. Капустинці [9 II. 152]. – Від *капустинці* "рід чи піддані Капусти", пор. ОН Капуста [16:173]. *Коржківці*, с., Л. Тр. 3 1893 р.: Коржківці [14 III: 236]. – Від *коржківці* "рід чи піддані Коржка", пор. ОН. Коржь [16.196]; Коржко < Коржь. *Котюжинці*, с., Виш. Тр. 3 1444 р.: Kotiuzynce [20 I: 39]; 1583 - "z .. Kotiuzyncew" [26 XIX: 145], 1622 - Котюживці [9 III: 211]. – Від *котюжинці* "рід чи

піддані Котюги”, ОН*Котюга < Котъ, Котыга, Котя [16: 203]. *Кретівці*, с., 36. Тр.3 1785/1788: Kretowce [19, 19. XVIII:11] - Від *кретівці* “рід чи піддані Крета”, пор. ОН Кротъ [16: 211]. *Люлинці*, с., об. з с. Буглів, Л. Тр. [15: 103]. Зг. у [14 III 265] -*Люлинці* - Від *люлинці* “рід чи піддані Люли”, пор. ОН Люля [16: 237]. *Малі Кусківці*, с., Л. Тр. 3 1583 р. *le wsi Kuskowicz* [26 XIX: 143]; 1648 - *Малые Кусковцы* [14 III: 256]. Про походження ойконіма Кусківці див. Великі Кусківці. *Огризківці*, с., Л. Тр. 3 1893 р.: *Огризковцы* [14 III 265], у 1967 р. об. з с. Буглів [15 105]. - Від *огризківці* “рід чи піддані Огризка”, пор. ОН Огризко [2. 241]. *Опрілівці*, с., 36. Тр. 3 1463 р.: *Опръливцы* [20 I 54], 1518 - *Oprilowce* [20 III. 167]; 1601 - “маєтків Опреловець” [9 II 25]. - Від *опрлівці* “рід чи піддані Оприла”, пор. ОН*Оприло, пор. Опръ [10.144]. *Пищатинці*, с., Ш. Тр. 3 1449р.: *Пищатинцы* [12 XXVII. 110], 1545 - с. *Пещатинь*, *Пещатины* [14 III: 209]; 1583 - “z ... *Peschzatymiecz*” [26 XIX: 135] - Від *пищатинці* “рід чи піддані Пищати”, пор. ОН Пищата, пор. ст. чес. *Piščata* [24: 165] *Попівці*, с., Кр. Тр. 3 1583 р. “z ... *Porowiecz*” [26 XIX 135], 1630 - *Поповцы* [14 III. 119] - Від *попівці* “рід чи піддані Попа”, пор. ОН Попъ [16: 315] *Розношинці*, с., 36. Тр. 3 1463р.: *Розношинцы* [20 I. 54]. - Від *розношинці* “рід чи піддані Розноша”. пор. ОН*Рознос (ш), пор. *Розвадь*, *Розгарь*, *Розрой* [10 168]. *Сторожинці*, х., об. з с. Весела, Кр. Тр. 3 1583р. “z *Storozupczow*” [26 XIX: 135]; 1603 - *Сторожинці* [9 II 104]. - Від *сторожинці* “рід чи піддані Сторожа”, пор. ОН Сторожъ [16 374]. *Татаринці*, с., Кр. Тр. 3 1545р. *Татаринцы* [14 III 220] - Від *татаринці* “рід чи піддані Татарина”, пор. ОН Татаринъ [16: 387]. *Чайчинці*, с., Л. Тр. 3 1583 р.: “z ... *Czajczupczow*” [26 XIX: 145]. - Від *чайчинці* “рід чи піддані Чайки”, пор. ОН Чайка [16.421] *Черниківці*, с., 36. Тр. 3 1463 р.: *Черниковцы* [20 I. 54]; 1518 - *Czernichowce* [20 III: 166]; 1583 - “z ... *Czernikowicz*” [26 XIX: 126]. - Від *черниківці* “рід чи піддані Черника”, пор. ОН Черникъ [16: 425]. *Шушківці*, с., об. з с. Білозірка Л. Тр. 3 1583 р.: “z ... *Suszowicz*” [26 XIX:44]; 1892 - *Szuskowce* [22 XII: 82]. - Від *шушківці* “рід чи піддані С(ш)ушка”, пор. ОН Сушко [16 383].

2. Ойконіми, що походять від патронімів, мотивованих неслов'янськими особовими назвами. У межах їх теж можна виділити 2 групи: 1) ойконіми з християнськими іменами в основах; 2) ойконіми з нехристиянськими іменами в основах.

2.1. Ойконіми на -івці, -инці, в основах яких засвідчені християнські особові імена. Цю групу складають 23 топоніми.

Ойконіми на -івці, -инці з християнськими іменами в основах у залежності від морфемної структури їх твірних основ поділяємо на 2 підгрупи:

1) Ойконіми на -івці, -инці, в основах яких репрезентуються особові імена в офіційній формі, їх 5. *Антонівці*, *Левківці*, *Матвійівці*, *Охрімівці*, *Якимівці*.

2) Ойконіми, в основах яких засвідчені особові імена різної структури, (суфіксальні, усічені та усічено-суфіксальні): *Васьківці*, *Гриньківці*, *Івашківці*, *Мартишківці*, *Савчинці* та ін.

Антонівці, х., Ш. Тр. 3 1545 р.: *Антоповцы* [14 III 310]; 1583- “z ... *Antonowicz*” [26 XIX. 137]. - Від *антонівці* “рід чи піддані Антона”. *Васьківці*, с., Ш. Тр. 3 1518 р.: *Waskowce* [20 III 167]; 1583 - “z ... *Waskowicz*” [26 XIX. 141]. - Від *васьківці* “рід чи піддані Васька”, *Васько* < *Василь*. *Влашинці*, с., Л. Тр. 3 1463 р.: *Влашиновцы* [20 I. 55], 1583 - “z przysiolka *Wlasynowicz*” [26 XIX: 136]; 1621 - “... володіння с. *Влашиновець*” [9 II 201]; з 1947р.: *Влашинці* [17:264]. - Від *влашинці* “рід чи піддані Власина, Уласа”, пор. ОН *Влас* - *Улас* [13 48] *Гриньківці*, с., Ш. Тр. 3 1545 р.: *Групковцы* [26 VI: 107]; 1592 - *Гридківці* [9 I 75]; 1617 - *Гритківці* [9 III: 108]. - Від *гриньківці* “рід чи піддані Гринька”, ОН *Гринько* < *Григорій*. *Грицівці*, с., 36. Тр. 3 1583 - “z ... *Gruczowicz*” [26 XIX: 145]. - Від *грицівці* “рід чи піддані Гриця”. ОН *Гриць* < *Григорій*. *Іванківці*, с., Л. Тр., до 1947 р. *Янківці* [17 909]. З 1518 р. *Jankowce* [20 III: 167]. - Від *янківці* “рід чи піддані Янка”, ОН *Янко* = *Іванко*. *Іванківці*, с., Ш. Тр. 3 1-ї пол. XVII ст.: *Іванківці* [7: 605]. *Івашківці*, с. 36 Тр. 3 1947 р.: *Івашківці* [17: 564] - Від *івашківці* “рід чи піддані Івашка”, ОН *Івашко* < *Іван*. *Кинахівці*, с., 36. Тр. 3 1482 р.: *Конаховичи* [20 I: 81]; 1583 - “z ... *Konachowicz*” [26 XIX: 132]. - Від

кинахівці “рід чи піддані Кинаха”, пор. ОН Конов < Кинах [13: 68]. *Левківці*, х., об. з с. Лосятин, Кр. Тр. З 1624 р.: Левківці [9 III: 230]. – Від *левківці* “рід чи піддані Левка”. *Мартишківці*, с, Л Тр З 1610 р.: Мартишківці [9 II: 253]. – Від *мартишківці* “рід чи піддані Мартишка”, ОН Мартишко < Мартин [10:119] *Матвійівці*, с, Ш. Тр З 1449 р. Матфеевці [12 XXVII: 110], 1592 - Матвійівці [9 I: 75], 1624 - Матвійівці [9 III: 263]. – Від *матвійівці* “рід чи піддані Матвія”. *Мишківці*, с, Виш. Тр. З 1583 р. “z .. Miszkowicz” [26 XIX: 132] – Від *мишківці* “рід чи піддані Мишка”. ОН Мишко < Михайло. *Мізюринці*, с. Ш. Тр. З 1583 р: “.. wsie Mizuryniec” [26 XIX: 143]; 1637 - Мізюринці [14 III: 139]. – Від *мізюринці* “рід чи піддані Мізюрн”, Мізюра < Мисюра < Михайло. [16:252]. *Олишківці*, с., 36. Тр З 1463 р.: Олишковці [20 I: 54]. 1518 - Oliszkowcze [20 III: 166] – Від *олишківці* “рід чи піддані Олишка”. Олишко < Олексій [13:85]. *Онишківці*, с., Ш. Тр. З 1545 р: Оньшиковці [14 III: 345], 1583 - Onoszkowicz [26 XIX: 135]; 1622 - Оношківці [9 III: 212]. – Від *олишківці* “рід чи піддані Олишка”, Олишко < Онисим. *Оришківці*, с., Л. Тр. З 1518 р: Oroszkowczy [20 III: 166], 1565- Орышковці [14 III: 278], 1583 - “.. wsie Oryskowicz” [26 XIX: 137] – Від *оришківці* “рід чи піддані Оришки”, Оришко < Орест. *Охримівці*, с., 36. Тр. З 1463 р: Охрѣмовці [20 I: 54], 1601 - Охримівці [9 II: 25] – Від *охримівці* “рід чи піддані Охріма”, Охрім = Єфрем. ***Паньківці*, х., Л. Тр. З 1533 р. Rankowce [20 III: 455]; 1545 - Паньковці [14 III: 307]; 1583 - “z .. Rankowicz” [26 XIX: 127]. – Від *паньківці* “рід чи піддані Панька”, Панько < Пантелеймон. *Савчинці*, с., Кр. Тр З 1579 р: Савчичі [9 I: 69]; 1609 - Савчичі [9 II: 16]. – Від *савчинці* (*савчичі*) “рід чи піддані Савки”, Савка < Сава. *Шимківці*, с., 36. Тр З 1463 р: Шимковці [20 I: 54]; 1518 - Schymkowcze [20 III: 166]; 1583 - “z .. Szymkowicz” [26 XIX: 130] – Від *шимківці* “рід чи піддані Шимка”, Шимко < Симон. *Юськівці*, с., Л Тр. З 1547 р. Юськовці [14 III: 297]; 1583 - Juszkowicz [26 XIX: 148] – Від *юськівці* “рід чи піддані Юська”. Юсько < Йосип. *Якимівці*, с., Л. Тр. З 1566 р.: Якимовці [14 III: 222]; 1616 - Якимівці [9 III: 13]. – Від *якимівці* “рід чи піддані Якіма”

2.2 Ойконіми, в основах яких засвідчені нехристиянські особові назви

До цієї підгрупи відносимо лише ойконім *Мусорівці*, с., 36. Тр. З 1463 р. Моссуровці [14 III: 267]; 1463- Мосоревці [20 I: 54] Від *мусорівці* “рід чи піддані Мосора”. рум. ОН Мосор [21: 327]

** - населений пункт, виключений з облікових даних у зв'язку з переселенням жителів

Б. Невідпатроніміні ойконіми на -івці, -ици.

До невідпатроніміних належать назви *Гаївці* та *Млинівці*. Перша з них виникла в 1947р. замість давнішої *Срулія*. Друга назва Млинівці, с. (Кр Тр.) вперше фіксується документами з середини XVI ст. 1545 - Млыновці [14 III: 123]; 1583 р. “z .. Mlynowicz” [26 XIX: 132] Назва могла виникнути як від апелятива млинівці “люди, що жили, оселилися коло млина”, так і від патроніма *млинівці* “люди Млина”. пор. ОН Млинек [10: 128].

Отже, найчисельнішу групу серед ойконімів на -івці, -ици досліджуваного нами регіону становлять відпатроніміні утворення, в основах яких засвідчені прості авіохтонні слов'янські відапелятивні імена або пізніші прізвиська (чіткої межі сьогодні між ними провести практично неможливо). Таких ойконімів на досліджуваній території нараховується 27. Другу позицію займають ойконіми з християнськими іменами в основах (ix 25) у деминутивній суфіксальній формі. Це свідчить, що наші давні предки охоче вживали усічені й деминутивні варіанти християнських імен, ніж повні.

Література

- 1 Атлас ГОВГ-Генеральное описание Волынской губернии /кон. XVII - нач XIX в./ Карта Волынской губернии и двенадцати поветов. (Із фонду УДВІА у Москві. Фотокопія у науковій бібліотеці Львівського університету. №1721 IV)

2. Бірыла М. В. Беларуская антрапінімія. Уласныя імёны - мянушкі, імёны па бацьку, прозвішчы. - Мінськ, 1966 - 328 с
3. Бучко Д. Г. Ареалы українських топонимов на -івці, -инці в XIV - XIX вв. // Перспективи розвитку славянської ономастики. - М.: Наука. 1980. - С. 90 - 100.
4. Бучко Д. Г. Класифікація ойкошнімів України (словотвірно - мотиваційний аспект) // Наукові записки Серія: Мовознавство. - Кіровоград, 2001. - №37
5. Бучко Д. Г. Украинские топонимы на -ивці, -инці: Автореф дис .. канд. філол. наук - Львів. 1972.
6. Гинкен Г. Г. Древнейшие русские двусложные личные имена и их уменьшительные // Живая Старина. - Вып. 4. СПб., 1893. - С. 457-461.
7. Історія міст і сіл УРСР. Герношльська обл. - К., 1973. - 640 с.
8. Кордуба М. Що кажуть нам назви осель? - Л., 1938 - 22 с.
9. Крємсенецький земський суд: Описи актових книг XVI - XVII ст. - К., 1959. - Ч. I-III.
10. Морошкин М. Я. Славянскій именовслов или собрание славянских личных имён в алфавитном порядке. - СПб., 1867. - 213 с.
11. Никонов В. А. Топонимы -ивці, -инці на Украинс //Вопросы географии,сб 70- Изучение географических названий. - М., 1966. - С 19-27.
12. Русская историческая библиотека, издаваемая императорскою археографическою комиссиею. - Т. XX, XXVII, XXX. Литовская мстрика. - Т. I. - СПб. - 1903, 1910, 1914
13. Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей. - К., 1996. - 335 с.
14. Теодорович Н. И. Историко - статистическое описание церквей и приходов Волынской епархии. - Почаев, 1899. - Т. III.
15. Тернопільська область Адміністративно - територіальний поділ - Тернопіль. 1967 - 142 с
16. Туников Н. М. Словарь древнерусских личных собственных имён. Записки отделения русской и славянской археологии русского археологического общества. - СПб., 1903. - 857 с.
17. Українська РСР. Адміністративно - територіальний поділ. - К., 1947.
18. Центральний державний історичний архів УРСР у Києві. ф. 22.
19. Крємсенецький земський суд, ак. кн. I - 35/1568 - 1623 pp.
20. Центральний державний історичний архів УРСР у Львові, ф. 19. Йосифінська метрика /1785 - 1788 pp./, ф. 20. Францискаїська метрика /1818 - 1820 pp./.
21. Archiwum ksiąg Lubartowiczów Sanguszkow. - 1887. - Т. I, 1890 - Т. III.
22. Constantinescu N. A. Dicționar onomastic Romînesc. - București, 1963 - 468p.
23. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. t I - XV Warszawa, 1880 - 1902.
24. 23 Ștefanescu M. Toponimice românești cu terminațiunea - auți. Archiwa, t. XXIX. - Iași, 1921
25. Svoboda I. Staročeska osobní jmena a naše příjmení. - Praha. 1964 - 317s.
26. Taszycki W. Słowiańskie nazwy miejscowe. Onomastyka. - Wrocław - Kraków, 1958 - S 228 - 268.
27. Źródła dziejowe - Warszawa. - 1877. - Т. VI; 1889 - Т. XIX.

Прийняті скорочення .

- Зб. - Збаразький р-н
 Кр. - Кременецький р-н
 Л - Лановецький р-н
 об. - об'єднане
 ОН - особова назва
 Тр. - Тернопільська обл.
 Ш. - Шумський р-н